

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Dalarnas län

Datum: 2004-02-13

Områdesnummer: NRO 20 101

Områdesnamn: Säterdalen och ravin- och niplandskapet i Gustafs

Kommun: Säter (2082)

Kartblad: 12FNO

Area: 1 345 ha, varav 1 257 ha land och 88 ha vatten

Naturgeografisk region: 27 Skogslandskapet norr om norrlandsgränsen

Agrara kulturlandskapsregioner: Södra Norrlands och norra Svealands kust- och odlingsbygder.

Landskapsformer: Kullig terräng med relativ höjd 50-100 meter.

Riksvärde:

Odlingslandskap	
Raviner	
Lövskog	Fauna
	Flora

Värdeomdöme: Säterdalens ravinsystem är en klassisk nyckellokal för kvartärgeologin. Både floran och faunan är rik och hyser ett flertal sällsynta och hotade arter. Värdet styrks ytterligare genom områdets särprägel, storlek, variationsrikedom och vackra landskap. Säterdalen har även stora värden för friluftslivet.

Området öster om Gustafs är av mycket stort geomorfologiskt värde genom dess ravinsystem. Platsen är en nyckellokal för ravinbildningsprocesser och är väl dokumenterad. Den är även av stort värde som undervisningsobjekt. Områden med aktiv erosion är ur forskningssynpunkt av stort intresse. Ravinlandskapets särpräglade natur innehåller en krävande flora och fauna av stort värde.

Hela området hyser ett representativt odlingslandskap för regionen med lång kontinuitet.

Huvudkriterier: A, C, D, E

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, raritet, representativitet, nyckelområde, särprägel, betydelse för flora och fauna.

Förutsättningar för bevarande: Ej ändrade mark- och vattenförhållanden, stora delar av området lämnas för fri utveckling medan vissa delar bör röjas och hållas öppna. Värdet kan påverkas negativt av avverkningar i känsliga områden, i vissa delar igenväxning samt all verksamhet som skadar marken, exempelvis schaktning och utfyllning.

Fortsatt jordbruk som bedrivs med hänsyn till de lätteroderade jordarna, ej ändrade mark- och vattenförhållanden.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Området har en långt framarbetad plan för reservatsskydd enligt MB 7 kap 4 §. För närvarande finns ett förordnande som naturvårdsområde enligt 19 § NVL, äldre lydelse.

Områdets huvuddrag:

Säterdalen omfattar ravinsystemet längs Ljusterån och Hyttbäcken, beläget mellan Dalälven och Säter. Området är en klassisk lokal inom kvartärgeologin.

Sedimentplatån som dalen skär igenom är huvudsakligen uppbyggd av lätteroderade jordarter som mjåla och finmo. Det har medfört att ravinsystemet blivit rikt förgrenat och omfattar ca 35 sidoraviner, en del mycket branta och ofta med ett djup på 50 meter under omgivande marker. Ravinerna har främst bildats genom ytvattnets erosion och jordflytning, men även grundvattnet inverkar då ravinbildningen ofta påbörjas vid ett källsprång på låg nivå.

Vegetationen i Säterdalen är variationsrik och yppig. Trädskiktet består till största delen av täta gråalskogor med ett ökande inslag av annan skog utanför ravinerna. Även ädla lövträd förekommer i området, bl.a. ett par almbestånd. I området ingår även åkermark, olika myrtyper och igenväxande ängsmarker.

Floran är av stort intresse och innehåller ett flertal sällsynta och hotade växter, bl.a. sötgräs och skuggviol. Dessutom är dalen en nordlig utpostlokal för flera sydliga arter som i länet är mycket ovanliga, ex nunneört och svalört.

Faunan hyser ovanligare arter som hasselsnok och den mycket exklusiva buskmusen. Området har ett mycket rikt fågelliv som är typisk för denna typ av lövskogar, samt en rik och sydligt präglad insektsfauna.

Säterdalen var förr i tiden ett relativt öppet landskap, hävdad genom slätter och bete. Numera när igenväxningen tagit över efter upphörd hävd, präglas ravinerna av täta risiga gråalsskogor där flora och fauna är anpassad till den lummiga lövskogen.

Gustafs ravin- och niplandskap utgörs av ett ca 3 km långt område, beläget på en sedimentplats intill Dalälven i Sätters kommun. Landskapet längs älven är

relativt flackt medan omgivningen präglas av kulligare terräng.

I den stora mjälaplatån har det genom erosion bildats ett rikt förgrenat ravinsystem. De längsta ravinerna uppgår till omkring 800 meters längd, delvis med en ännu aktiv erosion.

Området präglas av lövblandskog som fått stå kvar och nu börjar få en ordentlig grovlek. Floran i ravinerna är frodig och speciell just för fuktiga näringsrika ravinbottnar, med flera ovanligare växtarter. Den åldrade lövskogen äger en rik fågelfauna där särskilt hackspettar och hålbbyggare gynnas av rikedomen på hålträd.

Områdets inslag av jordbruksmark ger för faunan värdefulla kantzoner. Niporna hyser backsvala och tillfälligtvis även kungsfiskare. Ravinlandskapet är väl undersökt och dokumenterat, och är samtidigt ett erkänt exkursions- och undervisningsobjekt.

Anmärkningar: Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (obj. nr 82-08, 82-09) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (obj. nr W8201). Området ingår som objekt nr 14, klass I, samt nr 21, klass I i länsstyrelsens översiktliga naturinventering för Sätters kommun. Området berör område av riksintresse för friluftslivet nr FW-22, Säterdalen. I området finns även mätpunkter ingående i IHD-programmet. Ett reningsverk finns i den sydligaste delen av området.

Referenser:

- Anonymus, 1994: *Värdefulla odlingslandskap i Dalarna*. Miljövårdsenheten 1994:1. Länsstyrelsen Dalarna. Falun.
- Bratt L, Ljung T, 1993: *Dalarnas ängar och betesmarker*. Miljövårdsenheten 1993:1. Länsstyrelsen Dalarna. Falun.
- Ekeland K, Vik P, 1996: *Sveriges finaste odlingslandskap - nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Rapport 4815. Naturvårdsverket. Stockholm.
- Hellström, A och E, 1972: *Säterdalen*. N 1972:4. Länsstyrelsen i Kopparbergs län. Falun.
- Svenson, S-Å. 1978: *Ravin- och niplandskapet i Gustafs*. FRP. N 32 C. Länsstyrelsen i Kopparbergs län. Falun.
- Svenson, S-Å. 1978: *Översiktlig naturinventering för Sätters kommun*. N 1978:6. Länsstyrelsen i Kopparbergs län. Falun.
- Wenner, C-G. 1941: *Ravinundersökningar i Gustafs*. Geogr. ann. årg.23.